

Анђелка Ж. Крстановић¹
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет

ЛИНГВИСТИЧКА, ПРИПОВЈЕДАЧКА И ПРЕВОДНА ПРОБЛЕМАТИКА У ЕПСКОМ ОПУСУ ПЕТЕРА ХАНДКЕА

(ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ БАЊА ЛУКА, 24–25. 5. 2021)

Шведска академија је Нобелову награду за књижевност у 2019. години додијелила Петеру Хандкеу за, како је образложено, „утицајно дјело које је језичком домишљаотошћу истражило периферију и специфичности људског искуства“. Награда је уручена 10. 12. 2019. године од стране шведског краља Карла Густафа XVI, четири дана након што је писац прославио свој 77. рођендан.

Тим поводом Катедра за германистику у сарадњи са Катедром за србистику Филолошког факултета Универзитета у Бањој Луци организовала је међународни научни скуп посвећен дјелу нобеловца Петера Хандкеа, првобитно планиран за 2020. годину, али, због околности пандемије, одржан 24. и 25. 5. 2021. године у онлајн формату на Дан Филолошког факултета. Српски и њемачки језик били су службени језици, а модератори скупа мср Ивана Четић (Универзитет у Бањој Луци), мср Јелена Гојић (Универзитет у Крагујевцу) и мср Анђела Вујошевић (Универзитет у Крагујевцу).

Поздравну ријеч одржали су проректор Универзитета у Бањој Луци проф. др Горан Латинковић, декан Филолошког факултета проф. др Биљана Бабић, те у име Организационог одбора доц. др Анђелка Крстановић. Подршку скупу изразио је и Петер Хандке, обраћајући се учесницима сљедећим ријечима:

Пажљиво бирање ријечи у језику, те објашњавање слово по слово и понављање, како то ви филолози чините, јесте у временима потпуно трулог

¹ andjelka.krstanovic-jankovic@ff.unibl.org

новинарства плодотворније него икада. Желим вам успјешан конгрес, уједно и радост у даљем преношењу богатства пјесничког језика.

Пријатељски вас поздравља

Петер Хандке

У пленарним секцијама излагали су доц. др Анђелка Крстановић (Универзитет у Бањој Луци), почасни гост проф. др Хервиг Готвалд (Herwig Gottwald, Универзитет у Салцбургу) и Жарко Радаковић, књижевник и преводилац 26 Хандкеових дјела.

Анђелка Крстановић (Универзитет у Бањој Луци) представила је Хандкеову поезику у контексту ангажоване књижевности. Хандкеова књижевност, како је наведено у отварању излагања, има намјеру да активно дјелује, али „да буде књижевност чији је ангажман препознатљив у интенцији да уздрма и промијени свијест људи који су исувише навикли на клишеизирани и унапријед дефинисани обрасце живота“. Другачије могућности искуства стварности Хандке проналази у оној историји свијета која је човјеку по природи дата и коју може да докучи путем примарне перцепције и осјећаја.

Ослањајући се на своју новообјављену монографију *Peter Handke. Auf dem Weg zum Erzählen* (Петер Хандке на путу ка приповиједању), Анђелка Крстановић је у другом дијелу свог излагања дала простор сумирању карактеризације Хандкеове поезике у односу на појам ангажованости. Како је образложено, актуелне друштвено-политичке паролe, које за све имају готова рјешења, Хандкеу су стране. Хандке увијек наново подвлачи свој отпор према људској историји, под којом подразумијева друштвену и политичку, и чије схематске погледе на свијет тако радо раскринкава. У том контексту, природа као архаични, али једини мјеродавни узор игра значајну улогу у Хандкеовим дјелима јер увијек фунгира као коректив и путоказ за истинско постојање. У природи човјек поново бива свјестан прекултуролошке љепоте свијета, извјесности сталних промјена и вјечних закона, извјесности слободе и свеколике повезаности која произлази из сазнања да човјек није позициониран наспрам природе, већ да у њој трајно пребива. Стога, пишчев поглед на активну улогу књижевности која разоткрива другачије потенцијале свијести у супротности је са стајалиштима Сартра или Брехта, са књижевношћу која има за циљ да пренесе нормативна стајалишта, оно што је до краја осмишљено у смислу „наизглед коначних погледа на свијет“. У излагању је закључено да Хандке кроз свој цјелокупни опус

гради паралелну стварност у односу на актуелне цивилизацијске токове као алтернативни начин промишљања и дјеловања.

Тема пленарног предавања професора Хервига Готвалда (Универзитет у Салцбургу) биле су основне форме митског приповиједања у Хандкеовом стваралаштву од романа *Спори повратак кући* (*Langsame Heimkehr*), а у контексту студије проф. Готвалда *Mythos und Mythisches in der Gegenwartsliteratur* (*Мит и митско у савременој књижевности*). Истакнуто је да се Хандке својим стваралаштвом супротставио поништавању митологизације свијета и скидању чаробног плашта са стварности, што је тенденција која траје од 19. вијека. У свом литерарном дјелу ставио је фокус на митологизовање стварности, дајући јој примјесе чаробног. Професор Готвалд посветио је у излагању простор интерпретацији основних приповједачких стратегија у конструкцији митске стварности, гдје је издвојено пет карактеристичних поступака: преображај, понављање, мјеста и простори, именовање и безименост, те митско вријеме. Хандке користи мит као потенцијал за естетско обликовање јер, по Хандкеу, „мит се састоји од понављања: дешавања која је могуће поредити са различитим особама, на различитим мјестима, у различито вријеме“. Хандке у свијету разобличене модерне преноси, дакле, мит у методу приповиједања: „Књижевност: истражити мјеста која још нису испуњена смислом“. Професор Готвалд означава Хандкеову поетику као разрачунавање са посљедицама просвјетитељства и касном модерном, које носе собом губитак тајновитог и значајног, те у том контексту машта у Хандковом књижевном опусу игра велику улогу. Категоријама људског искуства попут сна, времена, свакодневних, наоко безначајних искустава, даје се привид посебног. У завршном дијелу излагања професор Готвалд се осврнуо на Хандкеову скепсу према миту. Хандке стално акценује неповратно изгубљено митско животно осјећање у савременом добу и у том смислу код Хандкеа је присутна константна амбивалентност између скепсе према митском и чежње ка митском.

Књижевник и преводилац Жарко Радаковић читао је одломке из свог дневника, обједињујући их под насловом *Преводећи Читајући Пишући*. Дневник је настао током превођења Хандкеове књиге *Мој дан у другој земљи: приповијест о демонима* (*Mein Tag im anderen Land: eine Dämonengeschichte*, 2021) и свједочи о продуктивној рецепцији писца. У том контексту, из дневничких забиљежака ишчитавају се рефлексије на Хандкеову поетику, при чему читаоца, преводиоца и писца Жарка Радаковића посебно заокупља контекст настајања Хандкеове приповијести и превода исте, а то су чудне околности пандемије, која намеће изолованост и затвореност, замрзава писање нашироко у складу

са класичним узорима и тјера писце у уски лијевак психоаналитичких понирања у саме себе, у најудаљеније зоне демонског: „Ali sada, u vreme pandemije i sveopštih izdvajanja iz zajednice, osuđenosti na samoću, suočenosti sa nizom zabrana, pa i bez mogućnosti skretanja, čak ni u omiljene kafane, nametalo se pitanje `kako pisati` : kako sada pišući delovati sveobuhvatno, sintetički; kako sa sada nametanim psihološko-analitičnim; kako sa silažanjem u ponore doživljavanja, sa tamo često i neželjenim doživljajima; kako se takav, `poremećen`, vratiti sebi i svom kontekstu?“ Промишљајући Хандкеову рецепцију Достојевског и проширујући то питање и на властиту рецепцију овог писца и његовог духа демонског, Радаковић закључује да поступци продуктивног суочавања са писцима у времену пандемије поново постају актуелни. Стога, процес промишљања Хандкеове приповијести у датим околностима резултирао је аутопоетичком приповијести као дијелом тријаде *читати – преводити – писати*, како је у завршници излагања и истакнуто: „Tekst se nastavlja u pisanje moje sopstvene povesti: o bivstvovanju u sobi naspram slike *Autoportret* (Albrechta Dürera), o potrebi da se izađe napolje, o želji da se bude pred drugom slikom (na primer, umetnice Nine Pops), o prelaženju iz jedne umetnosti u drugu. Ukratko: reč je o praktikovanju inspirativnog i produktivnog čitanja knjige *Moj dan u drugoj zemlji* Petera Handkea.“

У појединачним секцијама – лингвистичким и књижевним – учесници су понудили разноврсне теме.

У дијелу скупа са тежиштем на лингвистичким питањима представљен је коауторски контрастивни рад Софије Биланције и Бранислава Ивановића (Универзитет у Београду), у коме су издиференциране специфичности глаголског модуса конјунктива у односу на њемачки и норвешки језик, на корпусу приповијетке *Страх голмана од једанаестерица*.

У реферату професорке Божинке Петронијевић (Универзитет у Крагујевцу) проблематизована је интерпретација лексема „кукавица“ у приповијести *Кукавице из Велике Хоце* као дијела Хандкеовог косовског циклуса. Констатовано је да Хандке обилато користи српски језик као повратни превод, такође српске ријечи у оригиналу, те преноси специфичан поетски доживљај птице кукавице, која има богату симболику у српској традицији.

О вишејезичности у Хандкеовом драмском стваралаштву, која има важну улогу и у његовој епизи, говорила је Ванеса Ханесшлегер (Vanessa Hanessschläger), научни сарадник Академије наука у Бечу. Хандке, како је наведено у излагању, обилато користи стране ријечи у својим дјелима. На корпусу три драме Ванеса Ханесшлегер експлицирала је функцију страних ријечи, те

нагласила да се Хандке у контексту примјене страних ријечи супротставља новинарском језику, који себи даје за право да пише историју.

О Хандкеовом непомирљивом односу према новинарском језику (западних) медија и о новинарском креирању слике о Србији током 90-их година говорила је Анђела Вујошевић (Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу). У истраживању је спроведена лингвистичка анализа дискурса о Србији у Хандкеовом есеју *Путајући у сузама* у поређењу са дискурсом о Србији у чланцима познатог њемачког магазина *Der Spiegel*.

У књижевним секцијама већи број радова био је посвећен тематско-мотивским комплексима у Хандкеовом стваралаштву.

Професор Бранко Тошовић (Универзитет у Грацу) говорио је о мотиву хладноће код Ива Андрића и Петера Хандкеа. У оквиру иновативне теме – крипоетика – издиференцирано је седам категорија криолизма као начина одсликавања хладноће. Паралела између Андрића и Хандкеа констатована је у окренутости појединцу, те у депежажирању. Ипак, у поступцима сликања хладноће, асоцијативном пољу и интенцији више су заступљене разлике у поетикама. Код Андрића је доминантна фигуративна хладноћа, док код Хандкеа преовладава објективна хладноћа. Надаље, Андрићева асоцијативност приликом обликовања криогених маркера није типична за Хандкеа, те чињеница да је Хандке писац периферије, а Андрић није, или је то много рјеђе, указује на разлике између два писца. Код Андрића, како је сумирано, криолски амбијент је више заступљен него код Хандкеа. Унутар њега, Андрић се бави психологијом и социологијом људи, Хандке „*svojim (autorskim) svijetom i svijetom junaka*“.

О концепту антизавичаја и антизавичајној књижевности код Томаса Бернхарда и Петера Хандкеа говорио је Миодраг Вукчевић (Универзитет у Београду), ослањајући се на компаративну анализу Бернхардовог дјела *Брисање. Распад*, те Хандкеовог *Кратко писмо за дуги растанак*. Истакнуто је да се паралела између ова два писца огледа у изразито потцртаној интертекстуалности оба романа. Такође, паралела је изражена и у аутобиографској поетици. Аутобиографско у *Брисању* у контексту проблематизовања завичаја носи критичку димензију према традицији и прошлости, а Бернхардово индиферентно држање наспрам нацистичког режима тјера читаоца на суочавање са самим собом. Код Хандкеа, аутобиографска спона присутна је у суочавању приповједача са доживљајима из дјетињства. Приповједачева пројекција дјетињства говори у прилог чињеници да роман носи димензију антизавичајне књижевности. Код Хандкеа, како је наведено у завршном дијелу излагања, појединац дефинише разумијевање историје, гради идентитет путем властитог искуства и из њега

изводи разумијевање завичаја, што имплицира да су код Хандкеа идентитет и завичајност у директној спони.

Арја Ринекангас (Arja H. Rinnekangas, Универзитет Обу, Финска) представила је мотив страности у Хандкеовој приповијести новијег датума *Крадљивица воћа* – или *проста возња у унутрашњост земље*, интерпретирајући различите манифестације страности у поменутом дјелу. Приликом путовања крадљивице воћа, протагонисткиње приповијести, смјењују се слике природе, дочаране у финим нијансама, те сусрети са људима и другим бићима. Сви са главном фигуром дијеле исту судбину – страност. У контексту мотива страности акцентована је и страност околине на примјеру Сержија, града чији житељи доживљавају страност јер се модернизацијом наметнула нова култура живота. Њихова страност наспрам новог времена подудара се са неуспјешним покушајем интеграције крадљивице воћа у савремено друштво. Свијет који Хандке приказује у овом дјелу показује другост мишљења и осјећања који се разликују од уобичајене структуре мишљења новог времена. Стога, закључено је у излагању, цијела приповијетка може да се тумачи као заокрет уназад, а против струје вриједности новог доба.

Проблем језика, као један од кључних тематских аспеката Хандкеовог стваралаштва, нашао се у фокусу три излагања.

Вук Петровић (Универзитет у Београду) интерпретирао је семиотички хаос свијета у Хандкеовој приповијести *Страх голмана од једанаестерца*. Ослањајући се на теоретске поставке из времена идеализма њемачког романтизма у интерпретацији Хандкеовог *Голмана* исфилтрирана су два лајтмотива – виц и алузија. Како је истакнуто, деформација и инхибиција слободе изражавања кроз игру код протагонисте Блоха преображава се у драму субјекта који, опкољен природом друштвеног система знакова, не може путем конвенционализованог језика да изрази аутентични однос између субјекта и свијета. Фигурална, а не материјално-фабуларна природа вица и алузије резултира надаље тиме да Хандкеова прича за доминанту има сам начин на који се језички посредује слика или доживљај. Блоха, који не може више да препозна мотивисану спрегу између језика и предмета, исцрпљује аутоматизована конвенционализација језика. Стога је протагониста у потрази за природном везом између предмета и језичког израза, те се у Блоху прелама модерна тјескоба човјековог битисања у друштвеном свијету.

Ана Ситарница (Универзитет у Крагујевцу) на корпусу Хандкеових комада говора размотрила је проблематику вербалног насиља. У свом излагању указала је на ову специфичну врсту драме, за коју су карактеристичне језичке игре које

скривају вербално насиље, а носе их умјесто глумаца *говорници* и усмјерене су на јавна и директна обраћања публици. Теми односа појединца наспрам друштва Хандке у коадима говора приступа на јединствен начин јер јој даје апстрактан и универзални значај, а у контексту поруке да свакодневне радње појединца не могу да резултирају самоизражавањем, уколико је то самоизражавање ограничено правилима. Хандке уз помоћ тематизовања свакодневних клишеа наводи публику на нове закључке о стварности са намјером да јој поврати моћ једноставне рецепције, која није детерминисана дисциплиновањем појединца сопственим језички условљеним перцепцијама.

Јелена Гојић (Универзитет у Крагујевцу) у свом излагању говорила је о позоришно-педагошком преводу (ре)конструисане *Леворуке жене* Петера Хандкеа, приказу који је извело Академско позориште студената германистике у Крагујевцу. Проблем језика нашао се у овом приказу у тројаком свјетлу: најприје у књижевном тексту, гдје је фигура Маријане дочарана у свјетлу преиспитивања идентитета у условима наметања језичких стереотипа од стране друштва као машинерије; потом сценски превод и проблем преношења тематског тежишта приповијетке – заробљеност појединца у конвенционализованом систему знакова, те напосљетку превод/рецепција сценског приказа у контексту првобитне вербалне поруке.

Централним категоријама Хандкеове поетике – питању простора и питању ауторства – било је посвећено неколико радова.

Татјана Кухаренка (Татјана Кухаренка, Универзитет у Литванији) излагала је на тему „Видјети се и чути се у испривиједаном облику“, фокусирајући се на (ауто)биографско приповиједање у роману *Губитак слике или кроз Сијеру де Гредос*. Структура овог романа представљена је као аутобиографска, при чему се смјењују описи путовања и животопис. Сијера де Гредос као садашњост иницира развој концепта индивидуалитета у контексту припадности и неприпадности, смјене унутрашњег и вањског искуства, процес који ће проћи анонимна женска фигура „она“. „Она“ се појављује под различитим маскама, да би на крају добила ауторско рухо, односно рухо биографа. У контексту аутобиографског писања, протагонисткиња пролази трансформације, од неког ко аутору даје задатак да испише њен животопис, па до фиктивног аутора као биографа. У завршним разматрањима Татјане Кухаренке констатовано је да се аутобиографско писање код Хандкеа може довести у непосредну везу са проблематизовањем могућности да се властито јаство испривиједа. У вези с тим пропитују се могућности и границе искуства јаства на релацији вањско–унутрашње, те потенцијали преноса истог у фикционално дјело.

Милан Громовић (Универзитет у Новом Саду) представио је компаративну анализу романа *Квадратни корен из живота* Мухарема Баздуља, писца новије генерације, и Хандкеовог *Великог пада*. У раду је освијетљена флукуација путујећег приповједача у оба романа. Баздуљев приповједач Сергеј Бабић путује у аутобусу од центра ка периферији, док Хандкеов глаумац ходочастује из предграђа Париза у центар. Обома је заједничка перманентна колебљивост духа и потреба за синтезом властитог животног искуства. Код Баздуља, заступљен је прелаз из путописног есеја у ток свијести, док се у току свијести Хандкеовог глумца рефлектује спознаја живота кроз простор и људе које среће. У излагању је предочен и заједнички приповједачки поступак трагања. Паралела између ова два романа истакнута је и кроз сведени хронотоп. Оба романа потенцирају колебљивост духа савременог човјека као универзалну поруку потребе за преиспитивањем и сумњом у тековине модерног свијета да би се изнашли путеви за алтернативне форме живота. Поменуте сличности у наративном поступку предочене су као резултат Баздуљеве интензивне стваралачке рецепције Хандкеовог дјела.

Стваралачка рецепција нашла се и у фокусу излагања Мине Ђурић (Универзитет у Београду), у коме је представљена Хандкеова продуктивна рецепција мита, односно донжуанске митологеме. Хандкеова стваралачка рецепција проблематизује аспекте конституисања и посредовања донжуанске приче. Његов стваралачки одговор на митологему јесте концепт музике донжуанског приповиједања. Хандке, дакле, нуди музикализацију донжуанске фикције ритмизацијом сјећања у приповиједању, мелодизацијом структуре текста, вербализацијом музике. Дон Жуанов глас, зависан од мелодије, ритма и тона, претвара се у потенцијалног приповједача музикализоване фикције, при чему се његов глас изједначава са универзумом, постаје музика онтолошког. Хандкеов Дон Жуан, како је наглашено, није само реконструкција карактера митологеме, него и наративног идентитета митологема у модерном свијету. Стога се Хандкеова стваралачка рецепција карактерише као најоригиналнији одговор на донжуански концепт у историји књижевности, умјетности и културе.

Жељка Јунгић (Универзитет у Бањој Луци) у свом излагању фокусира на онтолошке аспекте писања, ослањајући се на цитат из Хандкеове приповијетке *Безжељна несрећа*. У реферату на тему „Машина за сјећање и формулисање као онтолошки фундамент приповиједања Петера Хандкеа“ наглашено је да се онтолошки фундамент књижевног умијећа Петера Хандкеа базира на међуовисности битка, језика и мишљења, али и на техници. Цитирајући Писца из *Безжељне несреће*: „Бавим се књижевношћу, као и увек, преиначен и опред-

мећен у некакву машину за сећање и формулисање“, у реферату се констатује да је машина за сјећање и формулисање *raison d' être* у вјечности, које је циљ Хандкеовог живота и писања.

Концепт простора у контексту крашких предјела представио је Јан Ренерт (Jan Röhnert, Универзитет у Брауншвајгу). У излагању је истакнуто да крашки предјели у Хандкеовом стваралаштву заузимају посебно мјесто и да нуде синтезу емпирије – геологије и поетског уобличавања. Геолошки феномен крашке конфигурације земљишта код Хандкеа се трансформише у поетски начин трагања и разумијевања свијета. У контексту трагања за осмишљеном егзистенцијалном сликом приповједач у *Моравској ноћи* крашки Јужни Харц – њемачки крајолик са асоцијацијом на родни крај биолошког оца писца – доживљава као крашки крајолик очинства. Посебно је фаворизиран крашки преддио око Трста, којем се Хандке увијек изнова враћа, описујући крашке земљишне форме, попут долине или увале, и приближавајући се на тај начин и термилошки крашком крајолику мајчинства, свом словеначком коријену. Крашко као мајчинство, отјеловљено код Хандкеа у „деветој земљи“, носи собом утопију потенцијалне мирнодопске будућности. Ходање по крашком крајолику, перципираном свим чулима приповједача, преноси се и на процес писања. На тај начин, ходочашће по крашком предјелу код Хандкеа се трансформише у исприповиједани крајолик, овјековјечену поетску форму, која трансцендира дубоки осјећај бивствовања.

Наташа Цицварић (Универзитет у Крагујевцу) представила је поетику простора у роману *Моравска ноћ*. Полазећи од Бахтиновог концепта хронотопа изложена је категоризација просторних и временских перспектива, те њихови појединачни аспекти. У роману је доминантан хронотоп пута. Осим што се протагониста принудно креће кроз простор, на метафоричкој равни пут може да се тумачи као потрага за домом, али и идентитетом. У оквиру категоризације разматране су три врсте простора. На плану времена истакнуте су двије категорије: вријеме пута, те вријеме приповиједања. Из судара димензије времена путовања и времена приповиједања приповједач гради вјечни наративни простор као свој дом. У овом духовном простору долази до спајања трију временских перспектива. Како је у закључку излагања сумирано, вјечном наративном простору одговара вјечно садашње вријеме, које подразумејева свеприсутност трију времена.

О другој страни писца – Хандкеовој склоности ка полемици и непомирљивом односу према књижевној критици – говорили су Харалд Гшвантнер и Марија Јефтимјевић Михајловић.

Харалд Гшвантнер (Harald Gschwandtner, Универзитет у Салцбургу) предочио је Хандкеову тенденцију ка полемисању, ослањајући се на своју ново-објављену студију *Strategen im Literaturkampf. Thomas Bernhard, Peter Handke und die Kritik* (*Стратези у књижевној борби. Томас Бернхард, Петер Хандке и критика*). У излагању је скренута пажња на Хандкеову „свету срцбу“, те агресију из које црпи продуктивну енергију, а како је то Хандке експлицитно наводио у интервјуима. Хандкеова полемика, а посебно његово обрачунавање са новинарима и критичарима, заступљена је не само у његовим критичким есејима и дневницима, него и у форми поетског уобличавања. Илустративно, поменута димензија писца освијетљена је на примјеру његовог деценијског обрачунавања са еминентним њемачким критичарем Марселом Рајхом Раницким. Врхунац овог обрачуна између критичара и писца Гшвантнер види у поетском обликовању личности Раницког као оличења зла, што је Хандке учинио у својој приповиједи *Поука планине Св. Викторије*, гдје се у сцени у којој се приповједач среће са крволочном догом нуди опис црног пса као метафоре за сушто зло и узрок свих несрећа, као и пут одклона приповједача од ове тамне сфере живота. С тим у вези, Гшвантнер указује на потребу да се германисти исцрпније посвете и поменутој страни писца, на основу бројних извора који указују на Хандкеову „свету срцбу“.

Марија Јефтимијевић Михајловић (Институт за српску културу у Приштини са привременим сједиштем у Лепосавићу) представила је *Поподне писца* у свјетлу аутопоетичке приповијести. У приповијести је предочена супротност између унутрашње (књижевне) и спољне реалности, што у писцу изазива потребу да изађе у спољни свијет, али и да се ослободи сјенке која га годинама прати – сјенке критичара. *Поподне писца*, како је констатовано, иницирано је идејом сувишности критике, те идејом порицања смрти. Буђење пратекста који пребива у писцу обижељено је проблематиком непреводивости мистичног искуства. С друге стране, критика, као интелектуална дјелатност, не конфронтира се са овом духовном димензијом. На тој разлици темељи се неразумијевање између писца и критичара. Имајући у виду поменуте идејне токове, приповијест *Поподне писца* у излагању је категоризована као књижевни манифест, намијењен онима који се интересују за духовну, дубљу димензију стварности.

Научни скуп посвећен стваралаштву Петера Хандкеа понудио је лепезу различитих перспектива интерпретације Хандкеове поетике, заснованих на савременим научним методологијама. Из предочених реферата видљиво је да је у излагањима захваћен опширан корпус Хандкеовог стваралаштва. Савремене научне спознаје на скупу су пласиране са једнаким интересовањем, како у

*Лингвистичка, приповједачка и преводна проблематика у
епском опусу Петера Хандкеа*

контексту новијих Хандкеових дјела, тако и у контексту дјела првих деценија Хандкеовог стваралаштва, што показује перманентну актуелност цјелокупног корпуса писца у научној јавности.